

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2012 vp

Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2010

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 2011 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen vuodelta 2010 (K 15/2011 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka, apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen ja kansliapäällikkö Kimmo Hakonen, Oikeuskanslerinvirasto
- lainsäädäntöneuvos Tuula Majuri, oikeusministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Oikeuskanslerin kertomuksen yleiskatsauksessa esitellään oikeuskanslerin tehtävät. Tämän lisäksi kertomuksessa selostetaan oikeuskanslerin toimintaa valtioneuvostossa, perus- ja ihmisoikeuksien valvontaa, laajempia oikeuskanslerinvirastossa tehtyjä laillisuusvalvonnan kannanottoja, valtionhallinnon laillisuusvalvontaa hallinnonaloittain, kunnallis- ja muun itsehallinnon laillisuusvalvontaa sekä asianajajalaitoksen valvontaa. Kertomusvuoden keskeisimmät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen liittyvät laillisuusvalvonnan havainnot on kerätty kertomuksen yhteen lukuun. Kertomuksessa on myös tilastotietoja oikeuskanslerinviraston toiminnasta.

Kertomukseen sisältyy toista kertaa valiokunnan esityksen mukaisesti oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin yleisemmät puheenvuorot

laillisuusvalvonnassa esille nousseista kysymyksistä (PeVM 12/2009 vp, s. 1, PeVM 5/2009 vp, s. 1). Oikeuskansleri Jonkka tarkastelee puheenvuorossaan informaatio-ohjauksen riittävyyttä kuntien hyvinvointipalveluiden ohjauksessa. Hän katsoo, ettei informaatio-ohjaus turvaa välttämättä kaikissa tapauksissa riittävästi keskeisten palveluiden saatavuutta perustuslain edellyttämällä tavalla. Laillisuusvalvonnan kannalta on merkityksellistä, että vain velvoittavien säännösten noudattamista voidaan valvoa. Apulaisoikeuskansleri Puumalainen käsittelee puheenvuorossaan kertomusvuonna voimaan tulleita ylimpiä laillisuusvalvojia koskevien lakien uudistuksia sekä jatkaa edellisessä kertomuksessa aloittamaansa yhdenvertaisuuskeskustelua.

Oikeuskanslerin toiminta tilastotietojen valossa

Kertomusvuoden aikana oikeuskanslerinvirastoon saapui 1 843 (v. 2009 saapui 1 762) kante-

luasaa ja ratkaistiin 1 853 (1 748). Kanteluiden ja ratkaistujen kanteluiden määrä on noussut hieman edellisestä vuodesta. Edellisvuoteen verrattuna on myönteistä se, että kanteluasioita ratkaistiin enemmän kuin niitä saapui. Toimenpideratkaisujen prosentuaalinen osuus (17 %) tutkittavaksi otetuista kanteluasioista nousi yhden prosenttiyksikön edelliseen vuoteen. Kaikkien kantelujen ratkaisuaikojen mediaani kasvoi edelleen ollen 6,9 viikkoa (edellisenä vuonna 6,8 viikkoa), mutta ratkaisuaikojen keskiarvo aleni yhdellä viikolla 26,8 viikkoon.

Kertomusvuoden alussa oli vireillä yksi vuonna 2006 vireille tullut asia, ja vuodelle 2011 siirtyi yksi vuonna 2007 vireille tullut asia. Kysymyksen ollessa yksittäisistä asioista voi niiden käsittelyn viipyminen olla poikkeuksellista. Tilastotietojen valossa edellisiltä vuosilta siirtyneiden asioiden määrä näyttää kuitenkin lisääntyneen. Valiokunta kiinnittää huomiota asioiden mahdollisimman joutuiseen käsittelyyn, jota edesauttavat kertomusvuonna voimaan tulleet oikeuskanslerista annetun lain muutokset. Lisäksi oikeuskanslerin virasto voisi harkita esimerkiksi yhden vuoden tavoiteajan asettamista kanteluiden käsittelylle, kuten oikeusasiamiehen kansliassa on tehty.

Valiokunta ei ole erikseen arvioinut oikeuskanslerin yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja.

Ministerivastu asian esitutkinta

Kertomuksen jaksoon "Laajempia laillisuusvalvonnan kannanottoja" sisältyy oikeuskanslerin perustuslakivaliokunnalle vuoden 2010 valtiopäivillä ministerivastuasiassa tekemän ilmoituksen liitteenä ollut muistio. Siinä oikeuskansleri totesi perustuslain ja ministerivastuulain säännöksistä johtuvan, ettei oikeuskanslerilla ole mahdollisuutta käynnistää esitutkintaa valtioneuvoston jäsenen epäillyn virkarikoksen

johdosta. Hänen mukaansa esitutkinnan käynnistäminen on vain perustuslakivaliokunnan harkinnassa.

Valiokunta on käsitellyt asiaa lausunnossaan hallituksen esityksestä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi (PeVL 66/2010 vp). Valiokunta totesi, että ylimpien laillisuusvalvojien oikeus määrätä esitutkinta ministerivastuasiassa on epäselvä. Hallituksen esityksen perusteluiden — ja oikeuskanslerin — tulkintaa valiokunta piti liian pitkälle menevänä. Valtakunnanoikeudesta ja ministerivastu asioiden käsittelystä annetun lain 4 §:n nojalla perustuslakivaliokunta voi ministerivastuasiaa käsitellessään pyytää valtakunnansyyttäjää ryhtymään toimenpiteisiin esitutkinnan toimittamiseksi. Valiokunta on katsonut, ettei säännöstä pidä tulkita niin, etteivätkö ylimmät laillisuusvalvojat voisi käynnistää itse esitutkintaa ministerivastuasiassa. Mainittu pykälä on sijoitettu lain 2 lukuun, jonka otsikko on ministerivastu asian käsittely eduskunnassa. Ministerivastuulain esityöt eivät myöskään viittaa siihen, että lakia säädettäessä olisi ollut tarkoitus tältä osin muuttaa ylimpien laillisuusvalvojien toimivaltaa. Valiokunta toteaa aikaisemman kannanottonsa mukaisesti, että nykyinen epäselvä tilanne on haitallinen ja valtioneuvoston piirissä on tarpeellista ryhtyä toimenpiteisiin ylimpien laillisuusvalvojien toimivallan selkiinnyttämiseksi ministerivastuasiassa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Johannes Koskinen /sd	Pia Kauma /kok
vpj.	Outi Mäkelä /kok	Kimmo Kivelä /ps
jäs.	Sauli Ahvenjärvi /kd	Anna Kontula /vas
	Tuija Brax /vihr	Markus Lohi /kesk
	Tarja Filatov /sd	Raimo Piirainen /sd
	Kalle Jokinen /kok	Tapani Tölli /kesk.
	Ilkka Kantola /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.